

Nová právní úprava přestupků Vybrané problémy odpovědnosti za újmu

Martin Flora

Mendelova univerzita v Brně
Fakulta lesnická a dřevařská
AK Pásek, Honěk & partneři

Nová právní úprava přestupků

Vybrané problémy odpovědnosti za újmu

1. **Nové přestupkové právo** (zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich) – základní změny
2. **Odpovědnost za újmu na životním prostředí** (zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa)
3. **Odpovědnost za újmu na majetku** (lesní zákon ca. občanský zákoník, zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, a zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách)

Nové přestupkové právo

Dosavadní úprava správního trestání:

Přestupky x **Jiné správní delikty**

Přestupky

- **odpovědnost za zavinění** (nedbalost, úmysl)
- **pachatelé** – fyzické osoby
- **sankce**: napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci, zákaz pobytu

Jiné správní delikty :

- **zpravidla objektivní odpovědnost**
- **pachatelé** – podnikající fyzické osoby, právnické osoby
- **sankce**: pokuta, často až o řád vyšší než u přestupků

Nové přestupkové právo

Dosavadní správní trestání v lesním právu

Přestupky:

pouze při obecném užívání lesa

Jiné správní delikty:

zpravidla při hospodaření v lese

Nové přestupkové právo

Jiné správní delikty

Byly projednávány jen podle správního řádu

Mnohdy nebylo jasné, nakolik se na ně vztahují obecné trestní zásady (zákaz reformace in peius, ne bis in idem, zákaz analogie apod.)

Nové přestupkové právo

Nové přestupkové právo

=

**zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za
přestupky a řízení o nich**

Zákon nabyl účinnosti dne 1.7.2017

Obsahuje hmotněprávní i procesní pravidla

Subsidiárním procesním předpisem je správní řád

Nové přestupkové právo

Výhody (z pohledu vlastníků lesů):

- sjednocení a vyšší přehlednost právní úpravy
- možnost využití mírnějších trestů vč. upuštění od potrestání
- potvrzení platnosti některých zásad (např. zákaz reformationis in peius, možnost namítat nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení)

Nové přestupkové právo

Nevýhody (z pohledu vlastníků lesů):

- právní nástupnictví v odpovědnosti za přešupek u PO a PFO
 - zakotvení spolupachatelství
- možnost použití přísnějších trestů (např. propadnutí věci)

Nové přestupkové právo

Veřejnoprávní delikty, které nejsou trestnými činy, jsou považovány za přestupky

Definice přestupku (§ 5 přestupkového zákona):

„Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“

Nové přestupkové právo

Tzv. jiné správní delikty napříště neexistují

**I právnické a podnikající fyzické osoby páchají
přestupky**

Přetrvává rozdíl v podmínkách vzniku odpovědnosti

FO – vyžaduje se zavinění

PO a PFO – odpovědnost je objektivní

Nové přestupkové právo

Nové přestupkové právo spočívá jednotně na stejných zásadách, jako trestní právo

- zákaz retroaktivity
- princip *nulla poena sine lege, nullum crimen sine lege*
 - princip *in dubio pro reo*
 - princip *ne bis in idem*
 - zákaz *analogie k tíži pachatele*
 - zákaz *reformationis in peius*
 - zákaz *sebeobviňování*
- odpovědnost za přestupek se posuzuje podle zákona účinného v době spáchání; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, je-li to pro pachatele příznivější

Nové přestupkové právo

Jestliže se zákon změní během páchání trvajícího přestupku, použije se zákon účinný v době, kdy došlo k odstranění protiprávního stavu

Při pozdějších změnách zákona, který je účinný při dokončení jednání, kterým je přestupek spáchán, se použije zákona nejmírnějšího

Nové přestupkové právo

Pokus přestupku

- a) jednání fyzické osoby, které bezprostředně směřuje k dokonání přestupku a kterého se fyzická osoba dopustila v úmyslu přestupek spáchat, jestliže k dokonání přestupku nedošlo
- b) jednání právnické nebo podnikající fyzické osoby, které bezprostředně směřuje k dokonání přestupku, jestliže k dokonání přestupku nedošlo

Pokus přestupku je trestný, pokud tak stanoví zákon, a to stejně jako dokonáný přestupek

Nové přestupkové právo

Pokračování v přestupku

- a) jednotlivé dílčí útoky
- b) jednotným záměr
- c) naplnění skutkové podstaty stejného přestupku
- d) stejný nebo podobný způsob provedení
- e) blízkou souvislost časová
- f) souvislost v předmětu útoku

Nové přestupkové právo

Trvající přestupek

- a) vyvolání a následné udržování protiprávního stavu pachatelem nebo
- b) udržování protiprávního stavu, který nebyl pachatelem vyvolán

Nové přestupkové právo

Hromadný přestupek

pro vznik odpovědnosti vyžaduje zákon více útoků
spojených společným záměrem

Nové přestupkové právo

Trestá se nejen aktivní jednání, nýbrž i opomenutí konání, k němuž byl pachatel povinen

- a) podle jiného právního předpisu
- b) podle úředního rozhodnutí
- c) v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat
- d) vyplývala-li jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání nebo
- e) z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů

Nové přestupkové právo

Spolupachatelství

U FO spáchání přestupku úmyslným společným jednáním dvou nebo více fyzických osob

U PO a PFO spáchání přestupku společným jednáním dvou nebo více osob, z nichž jedna je PO nebo FPO

Výsledek:

Každý ze spolupachatelů odpovídá za přestupek tak, jako by přestupek spáchal sám

Nové přestupkové právo

Dosavadní stav

„Aby ...bylo možné žalobkyni ... postihnout, bylo by zapotřebí využít některého z institutů trestního práva jako je účastenství, resp. organizátorství. Neexistuje ... žádný kodex správního trestání, který by tyto instituty pro danou oblast zakotvoval. Zároveň však platí zákaz použití analogie k tíži pachatele ... Nejvyšší správní soud má za to, že právě rozšíření odpovědnosti by bylo nepřípustným použitím analogie.“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.2.2015 č.j. 1 As 236/2014 – 22)

Nové přestupkové právo

Definice pachatele u FO

1. FO, která svým zaviněným jednáním naplnila znaky přestupku nebo jeho pokusu, je-li trestný
2. FO, která ke spáchání přestupku užila jiné fyzické nebo právnické osoby, jež není odpovědná za přestupek
3. FO, která úmyslně zosnovala nebo řídila spáchání přestupku (organizátor), pokud to stanoví zákon
4. FO, která úmyslně vzbudila v jiném rozhodnutí spáchat přestupek (návodce), pokud to stanoví zákon
5. FO, která úmyslně umožnila nebo usnadnila jinému spáchání přestupku (pomocník), pokud to stanoví zákon

Nové přestupkové právo

Definice pachatele u PO

PO je pachatelem, jestliže k naplnění znaků přestupku došlo jednáním FO, která se za účelem posuzování odpovědnosti PO za přestupek považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné PO a která porušila právní povinnost uloženou PO, a to při činnosti PO, v přímé souvislosti s činností PO nebo ku prospěchu PO nebo v jejím zájmu

To platí, i když k jednání FO došlo před vznikem PO

Nové přestupkové právo

Definice pachatele u PO

FO, jejíž jednání je přičitatelné právnické osobě:

- a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu
- b) jiný orgán PO nebo jeho člen
- c) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění úkolů vyplývajících z tohoto postavení
- d) FO, která plní úkoly PO
- e) FO, kterou PO používá při své činnosti, nebo
- f) FO, která za PO jednala, jestliže PO výsledku takového jednání využila

Nové přestupkové právo

Zproštění odpovědnosti u PO

PO za přestupek neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby přestupku zabránila

PO se nemůže odpovědnosti za přestupek zprostit, jestliže z její strany nebyla vykonávána povinná nebo potřebná kontrola nad příslušnou jednající FO nebo nebyla učiněna nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení přestupku

Nové přestupkové právo

Definice pachatele u PFO

PFO je pachatelem

- a) jestliže k naplnění znaků přestupku došlo při jejím podnikání nebo v přímé souvislosti s ním a PFO svým jednáním porušila právní povinnost, která je uložena PFO nebo FO
- b) jestliže k naplnění znaků přestupku došlo jednáním FO, která se za účelem posuzování odpovědnosti PFO za přestupek považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné PFO, a která při podnikání osoby, ve vztahu ke které se považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné PFO, nebo v přímé souvislosti s ním anebo ku prospěchu této PFO nebo v jejím zájmu porušila právní povinnost, která je uložena PFO nebo FO

Nové přestupkové právo

Definice pachatele u PFO

FO, jejíž jednání je přičitatelné PFO:

- a) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení, která plní úkoly PFO
- b) FO, kterou PFO používá při své činnosti, nebo
- c) FO, která za PFO jednala, jestliže PFO výsledku takového jednání využila

Přestane-li PFO být podnikatelem, její odpovědnost za přestupek nezaniká

Nové přestupkové právo

Okolnosti vylučující protiprávnost

- a) **Nutná obrana** (odvracení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku na zákonem chráněný zájem)
- b) **Krajní nouze** (odvracení nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému zákonem)

Nové přestupkové právo

Okolnosti vylučující protiprávnost

c) Přípustné riziko

„Čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže někdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl k dispozici v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo v rámci svého předmětu činnosti společensky prospěšnou činnost, jíž ohrozí nebo poruší zájem chráněný zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.“

Nové přestupkové právo

Zánik odpovědnosti za přešupek

- a) uplynutí promlčecí doby
- b) smrt fyzické osoby
- c) zánik právnické osoby, nemá-li právního nástupce
- d) vyhlášení amnestie

Nové přestupkové právo

Promlčecí doba

- a) 1 rok
- b) 3 roky, jde-li o přešupek, za který zákon stanoví sazbu pokuty, jejíž horní hranice je alespoň 100 000 Kč.

Promlčecí doba začíná běžet dnem následujícím po dni spáchání přešupku, u pokračujícího přešupku dnem následujícím po dni, kdy došlo k poslednímu dílčímu útoku, u hromadného přešupku dnem následujícím po dni, kdy došlo k poslednímu útoku, a u trvajícího přešupku dnem následujícím po dni, kdy došlo k odstranění protiprávního stavu

Nové přestupkové právo

Promlčecí doba

Přerušeni promlčecí doby

- a) oznámením o zahájení řízení o přestupku,
- b) vydáním rozhodnutí, jímž je obviněný uznán vinným,

Přerušeni promlčecí doby počíná běžet nová promlčecí doba

V případě přerušeni promlčecí doby zaniká odpovědnost za přestupek nejpozději 3 roky od spáchání, resp. 5 let od spáchání u přestupku, za který zákon stanoví sazbu pokuty s horní hranicí alespoň 100 000 Kč

Nové přestupkové právo

Přechod odpovědnosti na právní nástupce

Odpovědnost PO za přešupek přechází na jejího právního nástupce, pokud je jich více, odpovídá za přešupek každý z nich, jako by přešupek spáchal sám

Odpovědnost PFO za přešupek přechází v případě její smrti na osobu, která pokračuje v její podnikatelské činnosti; pokračuje-li v podnikatelské činnosti více osob, odpovídá za přešupek každá z nich, jako by přešupek spáchala sama

Nové přestupkové právo

Druhy správních trestů

- a) napomenutí
- b) pokuta
- c) zákazu činnosti
- d) propadnutí věci nebo náhradní hodnoty
- e) zveřejnění rozhodnutí o přestupku

Nové přestupkové právo

Odvození výše trestu

Zákon obsahuje demonstrativní výčet

- a) kritérií, k nimž se musí přihlížet při určení druhu správního trestu a jeho výměry
- b) kritérií pro hodnocení povahy a závažnosti přestupku
- c) polehčujících okolností
- d) přitěžujících okolností

Nové přestupkové právo

Ukládání trestů za více přestupků

Obecně platí **zásada absorpce**

(za dva nebo více přestupků téhož pachatele projednaných ve společném řízení se uloží správní trest podle ustanovení vztahujícího se na přestupek nejpřísněji trestný)

U pokut platí **zásada asperace**

(jsou-li společně projednávány dva nebo více přestupků, správní orgán může uložit pokutu ve vyšší sazbě, a to tak, že horní hranice sazby pokuty za přestupek nejpřísněji trestný se zvyšuje až o polovinu, nejvýše však do částky, která je součtem horních hranic sazeb pokut za jednotlivé společně projednáváné přestupky)

Nové přestupkové právo

Podmíněné upuštění od správního trestu

Od uložení správního trestu lze podmíněně upustit, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přestupku, kterým byla způsobena majetková újma, anebo jehož spácháním se pachatel bezdůvodně obohatil, a osobě pachatele lze důvodně očekávat, že již samotné projednání věci před správním orgánem postačí k jeho nápravě

Pokud není škoda (bezdůvodné obohacení) ve stanovené lhůtě nahrazena, trest se uloží

Nové přestupkové právo

Upuštění od uložení správního trestu

Od uložení správního trestu lze upustit,

- a) **jestliže o dvou nebo více přestupcích téhož pachatele nebylo konáno společné řízení a správní trest uložený za některý z těchto přestupků v samostatném řízení lze považovat za odpovídající správnímu trestu, který by byl jinak uložen ve společném řízení, nebo**
- b) **jestliže vzhledem k závažnosti přestupku, okolnostem jeho spáchání a osobě pachatele lze důvodně očekávat, že již samotné projednání věci před správním orgánem postačí k jeho nápravě**

Nové přestupkové právo

Mimořádné snížení výměry pokuty

Pokutu lze uložit v částce nižší, než je zákonem stanovená dolní hranice sazby pokuty, jestliže

- a) vzhledem k okolnostem případu a osobě pachatele lze důvodně očekávat, že i tak lze jeho nápravy dosáhnout nebo
- b) je pokuta ukládána za pokus přestupku nebo
- c) pokuta uložená v rámci zákonem stanovené dolní hranice sazby by byla vzhledem k poměrům pachatele nepřiměřeně přísná, nebo
- d) pachatel spáchal přestupek, aby odvrátil útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela naplněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, nebo překročil meze jiné okolnosti vylučující protiprávnost.

Pokuta ale musí být alespoň ve výši jedné pětiny zákonem stanovené dolní hranice

Nové přestupkové právo

Přechod úhrady pokuty na právního nástupce

Pokud byla pokuta uložena PO, která zanikla a má právního nástupce, povinnost uhradit pokutu přechází na tohoto právního nástupce

Má-li pachatel více právních nástupců, za uhrazení pokuty odpovídají právní nástupci společně a nerozdílně

Nové přestupkové právo

Propadnutí věci

Lze uložit jen, jde-li o věc,

- a) která byla ke spáchání přestupku užita nebo určena,
- b) kterou pachatel získal přestupkem nebo jako odměnu za něj, nebo
- c) kterou pachatel, byť i jen zčásti, nabyl za věc uvedenou pod písmenem b), pokud hodnota věci uvedené pod písmenem b) není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná

Propadnutí věci lze uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli

Vlastníkem věci se stává stát

Propadnutí věci nelze uložit, je-li hodnota věci v nápadném nepoměru k povaze přestupku

Nové přestupkové právo

Ochranná opatření

- a) omezující opatření
- b) zabránění věci nebo náhradní hodnoty

Nové přestupkové právo

Zabrání věci

Lze o něm rozhodnout, jestliže

- a) do 60 dnů ode dne, kdy přestupek vyšel najevo, se nezjistí skutečnosti odůvodňující zahájení řízení o přestupku proti určité osobě,
- b) náleží pachateli, proti němuž nelze vést řízení o přestupku nebo jemuž za přestupek nelze uložit správní trest
- c) náleží pachateli, u něhož bylo od uložení správního trestu za přestupek upuštěno nebo podmíněně upuštěno
- d) nenáleží pachateli nebo mu nenáleží zcela, nebo
- e) vlastník věci není znám,

a současně to vyžaduje bezpečnost osob nebo majetku anebo jiný obdobný obecný zájem

Vlastníkem věci se stává stát

Nové přestupkové právo

Řízení o přestupku

Nikdo nemůže být obviněn z totožného přestupku za skutek, o němž již bylo proti téže osobě zahájeno řízení podle přestupkového zákona nebo trestní řízení

Nikdo nemůže být obviněn z přestupku za skutek, o němž již bylo v jiném řízení proti téže osobě pravomocně rozhodnuto

Nové přestupkové právo

Řízení o přestupku

Pokud se podezřelý dopustil více přestupků, jejichž skutková podstata se týká porušení právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy, a k jejich projednání je příslušný též správní orgán, projednají se ve společném řízení

Ve společném řízení se projednají rovněž přestupky více podezřelých, jestliže spolu souvisejí, jejichž skutková podstata se týká porušení právních povinností vyskytujících se ve stejné oblasti veřejné správy a k jejich projednání je příslušný též správní orgán

Nové přestupkové právo

Řízení o přestupku

Lhůta pro vydání rozhodnutí o přestupku je 60 dní

Správní orgán může o přestupku rozhodnout **příkazem**

Příkazem lze uložit správní trest napomenutí, pokuty, zákazu činnosti, nebo propadnutí věci nebo náhradní hodnoty

U pokuty lze použít příkazový blok

Nové přestupkové právo

Odvolací řízení

V odvolání mohou být namítány nové skutečnosti a navrhovány nové důkazy, neplatí zde koncentrace řízení v rozsahu známém ze správního řádu

Platí zákaz *reformace in peius*

Přestupky podle lesního zákona

Přestupky FO

Jsou vymezeny v § 53 lesního zákona

Týkají se obecného užívání lesa a spočívají v porušení zákazů podle § 20 lesního zákona

Správním trestem je **napomenutí, pokuta** až do výše 15.000 Kč nebo **propadnutí věci a propadnutí náhradní hodnoty**

Přestupky podle lesního zákona

Přestupky FO, PO a PFO

FO, PO a PFO se dopustí přestupku tím, že

- a) způsobí značné škody na lese a ohrozí tím plnění jeho funkcí
- b) provádí činnosti v lese **nepovolené** nebo zakázané
- c) nevede předepsanou evidenci o původu reprodukčního materiálu lesních dřevin použitého k umělé obnově lesa a k zalesňování
- d) zneužije údajů plánů nebo osnov, lesní hospodářské evidence nebo inventarizace lesů, nebo
- e) nesplní opatření uložená rozhodnutím orgánu státní správy lesů vydaným podle lesního zákona

Správním trestem je **napomenutí, pokuta až do výše 100.000 Kč** nebo **propadnutí věci a propadnutí náhradní hodnoty**

Přestupky podle lesního zákona

Přestupky FO, PO a PFO

FO, PO a PFO se dopustí přestupku tím, že

f) bez rozhodnutí orgánu státní správy lesů o odnětí nebo bez rozhodnutí o omezení pozemky určené k plnění funkcí lesa odnímá nebo omezuje jejich využívání pro plnění funkcí lesa,

g) provede **těžbu nad rámec schváleného plánu či protokolem o převzetí převzaté osnovy**, nebo provede jinou těžbu v rozporu s tímto zákonem, zejména provede neoprávněně těžbu v množství překračujícím 3 m³ na 1 ha lesa za kalendářní rok, anebo provede bez povolení orgánu státní správy lesů mýtní úmyslnou těžbu v porostu mladším než 80 let, nebo

h) neplní opatření k ochraně lesa, především nedodrží přednostní zpracování těžby nahodilé

Správním trestem je napomenutí, pokuta až do výše 1.000.000 Kč nebo propadnutí věci a propadnutí náhradní hodnoty

Přestupky podle zákona č. 226/2013 Sb. o dřevu

Přestupky FO, PO a PFO

Hospodářský subjekt se dopustí přestupku tím, že v rozporu s EUTR

- a) nepoužívá systém náležitě péče nebo pravidelně neudržuje a nehodnotí svůj vlastní systém náležitě péče,
- b) při kontrole nebo na vyžádání nepředloží požadované dokumenty nebo záznamy k systému náležitě péče, nebo je předloží neúplné, nebo
- c) uvede na trh nezákonně vytěžené dřevo nebo dřevařské výrobky vyrobené z tohoto dřeva.

Správním trestem je **napomenutí, pokuta** až do výše 500.000,- Kč (písm. b), 100.000,- Kč (písm. a) nebo 5.000.000 Kč (písm. c) nebo **propadnutí věci a propadnutí náhradní hodnoty**

Přestupky podle zákona č. 114/1992 Sb.

Přestupky FO

FO se dopustí přestupku tím, že

- a) provede škodlivý zásah do významného krajinného prvku bez souhlasu orgánu ochrany přírody
- b) závažně poškodí nebo zničí významný krajinný prvek
- c) vykonává ve zvláště chráněném území, označeném smluvně chráněném území, evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti činnost zakázanou nebo vykonává činnost, pro kterou je vyžadován souhlas orgánu ochrany přírody, bez tohoto souhlasu

Správním trestem je napomenutí, pokuta až do výše 100.000,- Kč nebo propadnutí věci nebo propadnutí náhradní hodnoty

Přestupky podle zákona č. 114/1992 Sb.

Přestupky PO a PFO

PO a PFO se dopustí přestupku tím, že

- a) poškodí součást přírody ve zvláště chráněném území, nedovoleně změní nebo ohrožuje jeho dochovaný stav
- b) provádí škodlivý zásah do významného krajinného prvku bez souhlasu orgánu ochrany přírody
- c) závažně poškodí nebo zničí významný krajinný prvek
- d) vykonává ve zvláště chráněném území, označeném smluvně chráněném území, evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti činnost zakázanou nebo vykonává činnost, pro kterou je vyžadován souhlas orgánu ochrany přírody, bez tohoto souhlasu

Správním trestem je napomenutí, pokuta až do výše 2.000.000,- Kč nebo propadnutí věci nebo propadnutí náhradní hodnoty

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

Zákon o ČIŽP (zákon č. 282/1991 Sb.)

- § 2 zákona :** „*Inspekce dozírá na dodržování ustanovení právních předpisů a rozhodnutí týkajících se funkcí lesů jako složky životního prostředí, právníckými a fyzickými osobami.*“
- § 3 odst. 1 zákona:** „*Inspekce zjišťuje nedostatky a škody na funkcích lesa jako složce životního prostředí, jejich příčiny a osoby zodpovědné za jejich vznik nebo trvání.*“
- § 3 odst. 2 zákona:** „*Inspekce vyžaduje odstranění a nápravu zjištěných nedostatků, jejich příčin a škodlivých následků a ukládá opatření k jejich odstranění a nápravě.*“

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

§ 4 zákona č. 282/1992 Sb.:

Dříve: „(1) Inspekce uloží pokutu až do výše 5 000 000 Kč právnickým nebo fyzickým osobám, které svým jednáním nebo opomenutím ohrozí nebo poškodí životní prostředí v lesích tím, že

Nyní: „(1) **Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že**

- a) neoprávněně používají lesní půdu k jiným účelům než pro plnění funkcí lesů,
- b) při zpracování lesního hospodářského plánu a jeho realizaci ohrozí životní prostředí, popřípadě způsobí jeho poškození,
- c) **(vlastním zaviněním)** vytvoří podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů,
- d) neplní opatření uložená orgány životního prostředí podle zvláštních zákonů a tohoto zákona,
- e) neplní povinnosti stanovené zvláštním právním předpisem, **a svým jednáním ohrozí nebo poškodí životní prostředí v lesích.**

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

§ 5 zákona č. 282/1992 Sb.

*„Je-li přešupek podle tohoto zákona spáchan opakovane po nabytí právní moci rozhodnutí o přešupku, uloží se pokuta až do výše 10 000 000 Kč. **Přešupek je spáchan opakovane, jestliže od nabytí právní moci rozhodnutí o stejné přešupku, z něhož byl obviněný uznán vinným, do jeho spáchaní neuplynulo 12 měsícu.**“*

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 A 82/2002-40 ze dne 25.11.2003: „Sankce podle § 4 zákona č. 282/1991 Sb. je ukládána za činnost, nikoliv za následek této činnosti.“

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 7. 2008, č.j. 1 As 15/2007-141: „Součástí objektivní stránky skutkové podstaty správního deliktu podle ustanovení § 4 zákona č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 167/2008 Sb. (účinnost od 17. 8. 2008), je nejen jednání (konání či opomenutí), ale také následek, spočívající v porušení nebo ohrožení zájmů, tvořících objekt deliktu. **I následek, jakož i účinek na konkrétním předmětu útoku je proto předmětem dokazování v řízení před správním orgánem.**“

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

§ 4 písm. c) zákona č. 282/1991 Sb.:

„Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že vytvoří podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů“

§ 33 odst. 1 lesního zákona:

„Vlastník lesa je povinen přednostně provádět těžbu nahodilou tak, aby nedocházelo k vývinu, šíření a přemnožení škodlivých organismů.“

Jaromír Bláha (Hnutí Duha):

„Kdo má potřebu zbavovat se stromů napadených kůrovcem, obvykle se stejnou lehkostí zbavuje i seniorů a handicapovaných.“ (Hospodářské noviny, 21.2.2017)

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 4 As 71/2013 - 40 ze dne 16.10.2013:

„Umožnění vývoje kůrovce a jeho výletu do okolí (jak dokládají výletové otvory) dokládá ohrožení okolních lesních porostů. Skutečnost, že ke zvýšení výskytu kůrovce v okolních lesích fakticky nedošlo, neznamená, že životní prostředí nebylo ohroženo. V případě přírodních procesů je nutno brát v úvahu řadu dalších proměnných, které jsou mimo jakoukoli vůli člověka, tj. vlastní nenavýšení počtu kůrovců v okolí mohlo být způsobeno řadou činitelů mimo jakýkoli vliv vlastníka lesa.“

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

§ 4 písm. c) zákona č. 282/1991 Sb.:

„Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že vytvoří podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů“

§ 32 odst. 4 lesního zákona:

„Vlastníci lesů, uživatelé honiteb a orgány státní správy lesů jsou povinni dbát, aby lesní porosty nebyly nepřiměřeně poškozovány zvěří. “

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

§ 5 vyhlášky č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa:

„(1) K omezení škod působených zvěří provádí vlastník lesa následující preventivní opatření:

- a) sleduje a eviduje škody způsobené zvěří na lesních porostech,*
- b) u lesních majetků o výměře nad 50 ha sleduje působení zvěře na nálety, nárosty a kultury pomocí kontrolních a srovnávacích ploch v počtu nejméně jedna plocha (oplocenka) na 500 ha,*
- c) sleduje početní stavy zvěře,*
- d) využívá pomocných dřevin ke zvýšení úživnosti honitby,*
- e) v případě potřeby navrhuje orgánu státní správy lesů snížení stavu zvěře nebo zrušení chovu toho druhu zvěře, který působí neúměrně vysoké škody,*
- f) ochraňuje ohrožené lesní porosty proti okusu, loupání a zimnímu ohryzu kůry v rozsahu nejméně 1 % výměry lesa vlastníka v honitbě.*

(2) Způsob, rozsah a umístění ochranných opatření uvedených v odstavci 1 písm. d) a f) určuje vlastník lesa, pokud smlouva o nájmu honitby nestanoví jinak.

(3) Opatření uvedená v odstavci 1 se považují za přiměřená.“

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

„Plnění požadavků uvedených v § 5 vyhlášky č. 101/1996 Sb. je třeba chápat jako **minimální povinný rozsah**, který je vlastník lesa povinen provádět především z důvodů, aby nepřiměřeným škodám v lese mohl včas předcházet, jejich povaha je preventivní. Preventivnost opatření stanovených vyhláškou spočívá především v tom, že **jejich realizace je nápomocná** při přijetí opatření v případě, kdy je zjištěno, že v lese vznikají nepřiměřené škody a pro rozhodnutí o způsobu, rozsahu a umístění ochranných opatření. Je na následném rozhodnutí vlastníka lesa, jakým způsobem (při splnění ust. § 5 odst. 1 vyhlášky) dospěje ke stavu, kdy již nebude docházet k nepřiměřenému poškozování lesních porostů zvěří.“

(rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8.6.2011 č.j. 3 As 11/2011 – 69)

Odpovědnost za újmu na životním prostředí

§ 15 zákona č. 255/2012 Sb., kontrolní řád

Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) jako kontrolovaná osoba nesplní některou z povinností podle § 10 odst. 2,
- b) jako povinná osoba nesplní povinnost podle § 10 odst. 3.

Za přestupek podle písm. a) lze uložit pokutu do 500 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) lze uložit pokutu do 200 000 Kč.

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Císařský patent č. 250/1852 ř.z.

§ 19

„Když toho pilně vyhledává bezpečnost osob, statku státního a , aby se v lesích nějaké zvláštní opatření učinilo, jako kupř. aby se učinilo ochránění nějaké proti lavinám, proti stržení skal , padání kamení, sesutí hor, sesypávání země a. p., může to stát naříditi a v důsledku toho může se část lesa, jíž se týče, dáti pod zpravidlo. To záleží v tom, že se zevrubně předepíše, jakým zvláštním způsobem se má les opatřiti, a že se co možná nejvíce zjistí, aby se dle toho předse šlo. Žádá-li někdo za příčinou opatření takového nějaké náhrady, tehdy se má stran požadování toho předse jíti podle zákonů průchod majících.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Zákon č. 166/1960 Sb., o lesích a lesním hospodářství (§14):

*„V zájmu zajištění bezpečnosti osob a majetku před škodami, jež by mohly být způsobeny sesouváním půdy, padáním kamenů, pádem stromů, lavinami apod., může okresní národní výbor uložit provedení potřebných opatření a stanovit, kdo nese náklady s tím spojené. Pokud tato opatření **nejsou v zájmu uživatele lesa nebo nejsou vyvolána jeho jednáním, mohou mu být uložena pouze omezení ve způsobu lesního hospodaření**, popřípadě může mu být též uloženo, **aby na svých pozemcích bezplatně dovolil provést opatření potřebná k ochraně sousedních pozemků, staveb a jiných zařízení na těchto pozemcích.**“*

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Zákon č. 61/1977 Sb., o lesích (§ 20):

„(1) Investoři směrových, liniových a jiných staveb a zařízení jsou povinni **na lesních pozemcích dotčených výstavbou provést opatření**, kterými stavby a zařízení zabezpečí před škodami, jež by mohly být způsobeny sesouváním půdy, padáním kamenů, pádem stromů, lavinami apod. z těchto pozemků. Rozsah a způsob těchto zabezpečovacích opatření stanoví podle zvláštních předpisů příslušný orgán státní správy v dohodě s orgánem státní správy lesního hospodářství.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Zákon č. 61/1977 Sb., o lesích (§ 20):

- „(2) Uživatel lesních pozemků je povinen provedení opatření podle odstavce 1 umožnit.*
- (3) Vyžaduje-li zajištění bezpečnosti osob a majetku kromě opatření uvedených v odstavci 1 i změnu ve způsobu hospodaření nebo omezení ve využívání lesních pozemků, rozhodne orgán státní správy lesního hospodářství o dalších opatřeních a určí, kdo ponese náklady s tím spojené. Ustanovení právních předpisů upravující vztahy mezi dráhou a okolím zůstávají nedotčena. “*

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Lesní zákon navazuje na historickou tradici

§ 22 lesního zákona

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

§ 22 odst. 1 lesního zákona:

„(1) Vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení jsou povinni provést na svůj náklad nezbytně nutná opatření, kterými jsou nebo budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými zejména sesuvem půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí, přesahem větví a kořenů, zastíněním a lavinami z pozemků určených k plnění funkcí lesa; tato opatření jsou oprávněni provést i na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. Rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví orgán státní správy lesů, pokud není podle zvláštních předpisů příslušný jiný orgán státní správy. Vlastník pozemků určených k plnění funkcí lesa je povinen provedení opatření strpět.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

§ 22 odst. 2 lesního zákona:

„Vyžaduje-li zajištění bezpečnosti osob a majetku kromě opatření uvedených v odstavci 1 i změnu ve způsobu hospodaření v lese nebo omezení ve využívání pozemků určených k plnění funkcí lesa, rozhodne orgán státní správy lesů o dalších opatřeních a určí, kdo ponese náklady s tím spojené a kdo nahradí vlastníku lesa případnou újmu. Ustanovení zvláštních předpisů zůstávají nedotčena.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Právní úprava státní správy v oblasti hospodaření s lesy na základě zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, sledující především zájem na ochraně lesa, **neznačená, že by vlastník lesního pozemku, případně nájemce či právnická osoba, jíž je podle ustanovení § 4 odst. 1 cit. zákona o lesích svěřeno nakládání s lesy ve vlastnictví státu, byl zbaven povinností, které mu plynou z obecného právního předpisu (občanského zákoníku).**“

(rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.6.2003, sp. zn. 25 Cdo 2183/2001)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

§ 415 „starého“ občanského zákoníku:

„Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“

§ 2900 občanského zákoníku:

„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

§ 2902 občanského zákoníku:

„Kdo porušil právní povinnost, nebo kdo může a má vědět, že ji poruší, oznámí to bez zbytečného odkladu osobě, které z toho může újma vzniknout, a upozorní ji na možné následky. Splní-li oznamovací povinnost, nemá poškozený právo na náhradu té újmy, které mohl po oznámení zabránit.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

§ 2937 občanského zákoníku:

*„Způsobí-li škodu **věc sama od sebe**, nahradí škodu ten, kdo nad věcí měl mít dohled; **nelze-li takovou osobu jinak určit, platí, že jí je vlastník věci. Kdo prokáže, že náležitý dohled nezanedbal, zproští se povinnosti k náhradě.**“*

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Každý je podle § 415 obč. zák. povinen zachovávat vždy ***takový stupeň bedlivosti (pozornosti), který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který - objektivně posuzováno - je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku; uvedené ustanovení mu však neukládá povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody.***“

(rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.2.2003 sp. zn. 25 Cdo 618/2001)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

**Rozsudek NS ze dne 20.2.2002, sp. zn. 25
Cdo 2471/2000:**

- Ustanovení § 415 „starého“ občanského zákoníku platí vedle pravidel vyplývajících z lesního zákona
- Odpovědnost za dodržení § 415 „starého“ občanského zákoníku má vlastník lesa, nikoliv jeho nájemce

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

*„Povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám, znamená pro vlastníka nemovitosti povinnost užívat a spravovat svůj majetek tak, aby jeho stav nezpůsobil škodu jinému, tedy **dbát i o to, aby na jeho vlastním pozemku byla provedena opatření zamezující či snižující možnost vzniku škody na zdraví, na majetku a jiných hodnotách, a pokud již škoda hrozí, učinit opatření k jejímu odvrácení. Vlastník pozemku je povinen řádně pečovat o porosty rostoucí na jeho vlastním pozemku.“***

(usnesení NS ČR ze dne 24.8.2010 sp.zn. 25 Cdo 1644/2008)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Pádu větví je vlastník stromu povinen předcházet a v rámci prevence provést opatření alespoň snižující možnost vzniku škody. Nejde přitom o absolutní povinnost vlastníka počínat si tak, aby za všech okolností byla vyloučena možnost pádu stromu či jeho větví, nýbrž jde o povinnost postupovat při správě svého majetku tak obezřetně, jak lze vzhledem ke konkrétní situaci na něm rozumně požadovat. Stáří a vzrůst stromů mají totiž vést vlastníka k důkladnější péči o ně a k zajištění odpovídajícího způsobu jejich ošetření, přičemž takovéto možnosti existují a je na něm, aby zvolil pro něj dostupná a dostatečně účinná prevenční opatření.“

(rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.12.2013, sp. zn. 25 Cdo 2508/2012)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Za škodu způsobenou pádem stromu na vozidlo zaparkované v areálu autokempu může odpovídat provozovatel autokempu podle ustanovení o škodě vyvolané věcí použitou při provozní činnosti [§ 420a odst. 1 písm. a) obč. zák.].“

(rozsudek NS ze dne 25.2.2011, sp. zn. 25 Cdo 1117/2008)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Činnost obce pečující o městský park nelze shledat činností s hospodářským účelem spojeným se systematickou a cílevědomou činností spočívající v poskytování služeb za úplatu a tudíž odpovědnost obce za škodu způsobenou stromem padlým v městském parku nelze posuzovat podle § 420a odst. 1 obč. zák.“

(rozsudek NS ČR ze dne 1.4.2014, sp. zn. 25 Cdo 3997/2013)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Odpovědnost obce podle § 420 obč. zák. pro zanedbání prevenční povinnosti podle § 415 obč. zák. je dána, když tato věděla o nebezpečném stavu stromů u průjezdního úseku silnice v obci, a to především za situace, že sama k zabránění vzniku škody neučinila včasná a účinná opatření, neupozornila ani vlastníky stromů na havarijní stav a na potřebu provést opatření k odstranění závadného stavu. Obec totiž ve smyslu ust. § 35 odst. 1, 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, je povinna pečovat o ochranu zdraví svých občanů, což znamená, že musí tedy brát zřetel přinejmenším i na to, zda v obci něco ohrožuje jejich zdraví, a to i v případě, že příčinou ohrožení je stromová podél silnice vedoucí obcí, které nestojí na obecním pozemku a není ve vlastnictví obce.“

(rozsudek NS ČR ze dne 23.4.2014, sp. zn. 25 Cdo 2413/2012)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Korigováno v nálezu Ústavního soudu ze dne 22.11.2016 sp. zn. II. ÚS 2200/15:

Z ustanovení § 35 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, nelze dovodit povinnost obce pečovat o silniční vegetaci na pozemcích v průjezdním úseku silnice I/19 v intravilánu obce

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

K § 22 lesního zákona:

„Právní povinnost uložená vlastníku ohrožené nemovitosti **se bude uplatňovat výjimečně** a bude směřovat jen k odvrácení akutní hrozby vzniku škody což se týká nejen základu této právní povinnosti ale i jejího rozsahu (zákon ukládá provedení jen nezbytně nutných opatření). Nemůže jít o právní povinnost k provedení takových opatření, která jsou obsahem prevenční povinnosti vlastníka lesa. V rámci této právní povinnosti se nepřenáší na vlastníka ohrožené nemovitosti prevenční právní povinnost vlastníka lesa.“

(rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9.1.2012 sp. zn. 21 Co 576/2011)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Za pád větve na automobil projíždějící po pozemní komunikaci vedoucí lesem je odpovědný vlastník pozemku, na kterém roste strom, ze kterého se větev uvolnila.“

**(rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 1.11.2011
č.j. 15 C 134/2009-267)**

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Zvláštní předpisy:

- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, v platném znění
- zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, v platném znění

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Uplatnění § 22 odst. 1 a 2 lesního zákona je v současnosti problematizováno ve vztahu k dráhám a pozemním komunikacím

§ 10 zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách:

*„Vlastníci nemovitosti v sousedství dráhy jsou povinni strpět, aby na jejich pozemcích byla provedena nezbytná opatření k zabránění sesuvů půdy, **padání kamenů, lavin a stromů nebo jejich částí, vznikne-li toto nebezpečí** výstavbou nebo provozem dráhy nebo **přírodními vlivy; vznikne-li toto nebezpečí z jednání těchto vlastníků, jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad.** O rozsahu a způsobu provedení nezbytných opatření a o tom, kdo je provede, rozhodne drážní správní úřad.“*

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Stávající názor SŽDC, Drážního úřadu a Ministerstva dopravy:

Riziko pádu stromů z lesních porostů je v zásadě vždy nebezpečím vzniklým z jednání vlastníků lesů v podobě jejich nečinnosti, takže tito jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad!

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

SŽDC v řadě případů z poslední doby požaduje provedení opatření spočívajících „nejlépe“ v odstranění porostu v okolí dráhy na jednu stromovou výšku po obou stranách dráhy

Ředitel Drážního úřadu 17.9.2017 rozhovor pro IDNES: *„Je potřeba mít celé ochranné pásmo čisté do vzdálenosti minimálně 30 metrů.. V Česku se nekácí tolik, jak by se mělo. Když pojedete vlakem v Americe nebo v Německu, tak tam je ochranné pásmo dráhy úplně volné, nejsou tam ani náletové dřeviny... Ideální stav by byl, pokud by kolem tratě byl vykácen souvislý pás lesa... Bezpečnost musí mít přednost před ekonomickými zájmy vlastníků pozemků.“*

Odovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Zvláštní režim pro kácení dřevin rostoucích mimo les v okolí dráhy:

§ 8 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. (od 1.4.2017):

„Povolení ke kácení není třeba ... k odstraňování dřevin za účelem zajištění provozuschopnosti železniční dráhy nebo zajištění plynulé a bezpečné drážní dopravy na této dráze. Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin; v případě odstraňování dřevin za účelem zajištění provozuschopnosti železniční dráhy nebo zajištění plynulé a bezpečné drážní dopravy na této dráze tak může učinit jen na základě závazného stanoviska drážního správního úřadu.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Právní odůvodnění požadavků SŽDC ve stávajících správních a soudních řízeních:

Ustanovení § 10 odst. 1 a 2 zákona o dráhách slouží k urychlenému vynucení splnění preventivní povinnosti dle § 2900 občanského zákoníku na vlastníkovi ohrožujícího pozemku, když její vynucování před soudem by bylo příliš zdlouhavé

Ochranu PUPFL i požadavky ochrany přírody nelze brát v úvahu, zájem na bezpečnosti drážního provozu má absolutní přednost před ostatními veřejnými zájmy

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Důsledky:

Při šíři ochranného pásma 30 m na každou stranu dráhy platí rovnice

1 km dráhy = 6 ha pozemků neplnících funkce lesa

Dráhou se rozumí i lanové dráhy v lyžařských areálech !

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Stanovisko Ministerstva zemědělství 43453/2011-16210 ze dne 24.3.2011 vypracované pro SŽDC:

*„V případech, kdy dráha prochází lesem a kdy je třeba v ochranném pásmu dráhy odstranit takové zdroje ohrožení dráhy, jakými jsou přesahující větve stromů z lesních porostů, **nemůže vlastník lesa odmítnout provést úpravu stromů s odkazem na ustanovení § 22 odst. 1 lesního zákona, resp. i na ustanovení § 10 odst. 1 zákona o dráhách přesouvat tuto povinnost na provozovatele železniční dopravní cesty.**“*

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Stanovisko Ministerstva zemědělství 43453/2011-16210 ze dne 24.3.2011 vypracované pro SŽDC:

„Ustanovení § 22 odst. 1 lesního zákona zbavuje vlastníka lesa odpovědnosti za škodu, která může na majetku (zejména na nemovitostech) třetích osob vzniknout v důsledku prosté existence lesa jako součásti přírodního prostředí, resp. před škodami způsobenými nahodilými, vesměs přírodními vlivy, tedy skutečnostmi, které mají původ v neovlivnitelných přírodních jevech, kterým nelze předcházet a které jsou nepředvídatelné (zejména různé živelní události). Přesah větví stejně jako odstranění tzv. náletových dřevin je však skutečností zcela jistě odstranitelnou, negativní vliv přerostlého lesního porostu na provoz dráhy je předvídatelný, a pokud k němu dojde, nemá charakter nahodilého přírodního jevu, nýbrž spíše charakter nedostatečné nebo zanedbané údržby okraje lesního porostu, sousedícího s dráhou, resp. zasahujícího do ochranného pásma dráhy.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

§ 35 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích:

„Vlastníci nemovitostí v sousedství dálnice, silnice a místní komunikace **jsou povinni strpět**, aby na jejich pozemcích byla provedena nezbytná opatření k zabránění sesuvů půdy, **padání kamenů, lavin a stromů nebo jejich částí**, vznikne-li toto nebezpečí výstavbou nebo provozem dálnice, silnice a místní komunikace nebo **přírodními vlivy; vznikne-li toto nebezpečí z jednání těchto vlastníků, jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad**. O rozsahu a způsobu provedení nezbytných opatření a o tom, kdo je provede, rozhodne silniční správní úřad.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Ustanovení § 22 lesního zákona **nezbavuje vlastníka lesa povinnosti provádět ořez větví nad pozemními komunikacemi**, neboť tuto povinnost nemá vlastník ani správce komunikace.“

(rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.7.2008 č.j. 2 As 7/2008-50)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.7.2008 č.j. 2 As 7/2008-50 se týká **povinnosti založené rozhodnutím silničního správního úřadu vydaným podle § 35 odst. 2** zákona č 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích („*Silniční správní úřad zjišťuje zdroje ohrožování dálnice, silnice a místní komunikace a zdroje rušení silničního provozu na nich. Zjistí-li zdroj ohrožení jiný, než je uveden v odstavci 1, nařídí silniční správní úřad jeho provozovateli nebo vlastníku odstranění zdroje tohoto ohrožení. Nevyhoví-li provozovatel nebo vlastník zdroje ohrožení, silniční správní úřad rozhodne o odstranění zdroje ohrožení na jeho náklady.*“)

Rozhodnutí SSÚ podle názoru NSS směřuje **k ochraně veřejného práva každého na bezpečné užívání komunikace, nikoliv k ochraně soukromého práva jejího vlastníka**, které je chráněno § 22 lesního zákona

Odovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Závěr o povinnosti ořezu větví nelze vztahovat na dráhy, neboť veřejné práva každého na bezpečné užívání dráhy neexistuje.

Neexistuje totiž právo obecného užívání dráhy srovnatelné s § 19 odst. zákona o pozemních komunikacích („V mezích zvláštních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích a za podmínek stanovených tímto zákonem smí každý užívat pozemní komunikace bezplatně obvyklým způsobem a k účelům, ke kterým jsou určeny, pokud pro zvláštní případy nestanoví tento zákon nebo zvláštní předpis jinak.“)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

„Jak lesní zákon, tak občanský zákoník upravuje povinnost předcházet hrozícím škodám, nezakládá však absolutní odpovědnost za všech okolností za pád stromu ze sousedního pozemku... Vyvrácení dubu, který byl zdravý a s adekvátním kořenovým systémem, bylo nepředvídatelnou událostí způsobenou náhodným souběhem extrémních klimatických podmínek, přičemž samotná okolnost, že strom **rostl v náklonu nad silnicí, nepředstavovala důvod jeho pádu. Nebylo-li v dané situaci objektivně možno nebezpečí pádu stromu předvídat, netížila žalovaného (pozn. byl jím vlastník pozemní komunikace) povinnost k provedení nezbytně nutných opatření k zabezpečení komunikace proti hrozící škodě pádem stromu ze sousedního pozemku.“**

(rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.4.2014 sp.zn. 25 Cdo 2358/2013)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

*„Prevenční povinnost vlastníka komunikace v podobě provedení nezbytně nutných opatření k zabezpečení komunikace proti hrozící škodě podle § 22 odst. 1, 2 lesního zákona je konkrétní povinností vlastníka komunikace ve smyslu § 415 obč. zák. a její porušení lze dovést tehdy, je-li hrozící škoda pro vlastníka komunikace objektivně předvídatelná.... Nesprávná je pak domněnka dovolatele (pozn. byl jím vlastník pozemní komunikace), že se na něho povinnost podle § 22 odst. 1 lesního zákona nevztahuje, neboť dopadá právě na něj, jakožto vlastníka pozemní komunikace ohrožené škodou, jež má svůj původ v pozemku určeném k plnění funkce lesa. **Naopak na vlastníka lesního pozemku se uvedená povinnost nevztahuje, ale je zatížen obecnou prevenční povinností.**“*

(usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.6.2015 sp.zn. 25 Cdo 1234/2015)

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.6.2015 sp.zn. 25 Cdo 1234/2015 („*Prevenční povinnost vlastníka komunikace v podobě provedení nezbytně nutných opatření k zabezpečení komunikace proti hrozící škodě podle § 22 odst. 1, 2 lesního zákona je konkretizací obecné prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák. a její porušení lze dovést tehdy, je-li hrozící škoda pro vlastníka komunikace objektivně předvídatelná....*) **lze vztáhnout i na ochranu dráhy.**

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Je možné využít institut vzdání se práva na náhradu škody na pozemku (§ 2897 občanského zákoníku)

„Vzdá-li se někdo práva domáhat se náhrady škody vzniklé na pozemku a je-li vzdání zapsáno do veřejného seznamu, působí to i proti pozdějším vlastníkům.“

Odpovědnost vlastníka lesa za újmu na cizích nemovitostech

Doporučení snižující riziko neúspěchu v případném sporu

- a) upozornit vlastníky ohrožených nemovitostí na možné ohrožení jejich nemovitostí a na jejich povinnost (§ 22 LesZ) tyto nemovitosti chránit a na jejich právo učinit ochranná opatření i na pozemcích PUPFL po projednání s vlastníkem
- b) dbát na dodržování povinností, které pro hospodaření v lesích vyplývají z LesZ (řádně a včas obnovovat a vychovávat lesní porosty, provádět nahodilou těžbu, respektovat plošné, množstevní i věkové limity těžebních zásahů apod.)
- c) o všech případně provedených opatřeních k naplnění prevenční povinnosti vést evidenci
- d) sjednat pojištění

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

§ 19 odst. 1 lesního zákona

*„Každý má právo vstupovat do lesa **na vlastní nebezpečí**, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest.“*

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

„Právní úprava státní správy v oblasti hospodaření s lesy na základě zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, sledující především zájem na ochraně lesa, **neznamená, že by vlastník lesního pozemku, případně nájemce či právnická osoba, již je podle ustanovení § 4 odst. 1 cit. zákona o lesích svěřeno nakládání s lesy ve vlastnictví státu, byl zbaven povinností, které mu plynou z obecného právního předpisu (občanského zákoníku).**“
(rozsudek NS ČR ze dne 12.6.2003, sp. zn. 25 Cdo 2183/2001)

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

„Vlastník lesa nemůže odpovídat za každou škodu na zdraví a majetku osob, které do lesa vstupují, neboť je vyloučeno, aby měl pod plnou kontrolou stav veškerého porostu v lese. Ustanovení § 19 odst.1 lesního zákona ovšem zároveň nevylučuje, aby odpovědnost vlastníka lesa za škodu byla založena tam, kde s přihlédnutím ke konkrétním poměrům a okolnostem lze vyžadovat jistou intenzitu péče o lesní porost a předvídavost vlastníka vzhledem ke hrozícím rizikům.“ (rozsudek NS ČR ze dne 28.2.2013 25 Cdo 3354/2011)

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

„Lesní cesta (jakožto PUPFL) je účelová komunikace, která je součástí lesní dopravní sítě, určená k odvozu dříví, dopravě osob a materiálu pouze v zájmu vlastníka lesa a pro průjezd speciálních vozidel. Povinností jejího vlastníka je udržovat ji v takovém stavu, aby bylo možné užívat ji k uvedenému účelu, **nikoliv ve stavu, který by vyhovoval jízdě na speciálním silničním kole, ani jiném jízdním kole, a to ani při vědomí, že po této lesní cestě cyklisté jezdí.** Požadavek, aby vlastník lesa udržoval lesní cesty ve stavu vyhovujícím cyklistům, jde zcela nad rámec požadavku na prevenční povinnost ve smyslu § 415 občanského zákoníku. **Vlastník lesa není povinen označit výtluky na lesní cestě a není ani povinen v případě existence výtluků na lesní cestě jízdu veřejnosti zakázat“** (potvrzeno usnesením Ústavního soudu ze dne 2.2.2016 sp. zn. III.ÚS 459/16)

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

Změna - zákon 123/2017 Sb.

Do zákona č. 114/1992 Sb. byl zařazen nový § 63 odst. 5:

*„Každý je povinen při pohybu na cizích pozemcích včetně pohybu na pozemních komunikacích, stezkách a pěšinách, vyznačených cyklostezkách, odpočinkových místech, tábořištích a v altáncích mimo zastavěná území obcí dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených a přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí na těchto pozemcích a nebezpečím v přírodě obvyklým tak, aby nedošlo ke škodě na vlastním majetku, zdraví nebo životě svém nebo osob svěřených. **Vlastníci pozemků neodpovídají za škody na majetku, zdraví nebo životě, vzniklé jiným osobám působením přírodních sil nebo jejich vlastním zaviněním.**“*

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

Z důvodové zprávy vlády:

*„Vlastníci pozemků nemohou odpovídat za škody, ke kterým dojde (na jejich pozemcích) působením přírodních sil. **MŽP považuje za vhodné stanovit, že vlastníci pozemků nemohou být zodpovědní za působení přírodních sil a nemohou být postihováni za to, že strpí na svém pozemku turistické značení cest a s tím související zvýšenou návštěvnost.**“*

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

ST 982 – návrh zákona o turistických značených trasách:

§ 15 odst. 2

*„Každý je povinen při pohybu na turistických značených trasách, odpočinkových místech, tábořištích a přístřešcích mimo zastavěná území obcí dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených a přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí v okolí turistické značené trasy a nebezpečím v přírodě obvyklým tak, aby nedošlo ke škodě na jeho majetku, zdraví nebo životě, ani na majetku, zdraví nebo životě osob svěřených. **Vlastníci pozemků neodpovídají za škody na majetku, zdraví nebo životě, vzniklé uživatelům turistických značených tras působením přírodních sil a procesů, zejména sesuvem půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí a pádem lavin, nebo jejich vlastním zaviněním.**“*

Odpoř�ednost za ůjmu vzniklou nāvštvěvníkům lesa

Ze stanoviska vlády:

„Za naprosto nepřijatelné považuje vláda dále zbavení odpovědnosti vlastníků pozemků za škody vzniklé uživatelům turistických značených tras působením demonstrativně uvedených přírodních sil v § 15. Vlastník pozemku má jednoznačně obecnou prevenční povinnost zajistit svůj majetek tak, aby nedocházelo ke škodám, a v případě vzniku škody je nutno posoudit, nakolik je za ní odpovědný a stejně tak nelze dopředu vyloučit možnost poškozených domáhat se náhrady ůjmy.“

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

Je pravděpodobné, že přes popsané legislativní změny zůstane soudní praxe nezměněna

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

Vlastník lesa může pouze snížit pravděpodobnost, že poškozený bude se svým nárokem vůči němu úspěšný, a to plněním prevenční povinnosti podle § 2900 občanského zákoníku

Co dělat?

- a) dbát na dodržování povinností, které pro hospodaření v lesích vyplývají z LesZ (řádně a včas obnovovat a vychovávat lesní porosty, provádět nahodilou těžbu, respektovat plošné, množstevní i věkové limity těžebních zásahů apod.)
- b) aktivně odstraňovat zjištěné zdroje rizika v místech, kde dochází ke zvýšenému pohybu nebo pobytu návštěvníků lesa (turistické trasy, cyklostezky, odpočinkové altány, tábořiště apod.),

Odpovědnost za újmu vzniklou návštěvníkům lesa

- a) není-li přímé odstranění zdroje rizika možné, umístit odpovídající upozornění (výstražné či varovné tabule apod.)
- b) usměrňovat aktivity návštěvníků lesa (kontrola dodržování zákazů obsažených v § 20 lesního zákona, udělování pokynů podle § 19 odst. 1 věta druhá zákona)
- c) o všech provedených opatřeních k naplnění prevenční povinnosti vést evidenci
- d) sjednat pojištění

Děkuji Vám za pozornost !

Martin Flora

Mendelova univerzita v Brně

Fakulta lesnická a dřevařská

AK Pásek, Honěk & partneři